

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1016283215

Дата перевірки:
26.05.2024 07:16:52 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
26.05.2024 07:43:03 EEST

ID користувача:
100011301

Назва документа: Колодка_магістерська — копия

Кількість сторінок: 53 Кількість слів: 11629 Кількість символів: 89140 Розмір файлу: 346.10 KB ID файлу: 1016076636

31.7% Схожість

Найбільша схожість: 29.6% з Інтернет-джерелом (<http://elar.khmnmu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14443/1/%d0%9a>).

31.7% Джерела з Інтернету 296 ..... Сторінка 55

0.53% Джерела з Бібліотеки 16 ..... Сторінка 56

0.49% Цитат

Цитати 6 ..... Сторінка 57

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0.03% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

0.03% Вилучення з Інтернету 1 ..... Сторінка 58

Немає вилучених бібліотечних джерел

ВСТУП

Проблема навчальної мотивації молодших школярів є надзвичайно актуальною і важливою. Мотивація відіграє важливу роль у навчанні, оскільки впливає на весь навчальний процес, стимулює дітей до активної участі в уроках та підтримує їхній інтерес до навчання. Мотивація навчання є дуже актуальною проблемою дітей із затримкою психічного розвитку. Оскільки ці діти мають особливі потреби та труднощі у навчанні, важливо забезпечити їх мотивацію та зацікавленість у процесі здобуття освіти.

Навчальна мотивація актуальна в цій групі дітей у зв'язку з їх індивідуальними потребами. Діти із затримкою психічного розвитку мають різний рівень здібностей і можливостей. Їхня мотивація може бути зумовлена наявністю специфічних потреб, які необхідно задовольнити, щоб забезпечити їхній академічний успіх. Потреба в індивідуальній підтримці для дітей із затримкою психічного розвитку вимагає особливої уваги, оскільки вони часто потребують більш індивідуальної підтримки та стимулювання для досягнення успіху в навчанні. Відсутність мотивації може стати перешкодою для надання такої підтримки та розвитку свого потенціалу. У той же час діти з розумовою відсталістю можуть зіткнутися зі специфічними труднощами в навчанні, такими як проблеми з мовленням, концентрацією, соціальною взаємодією тощо. Ці проблеми можуть негативно вплинути на їхню мотивацію та бажання вчитися.

Слід зазначити, що мотивація у навчанні також впливає на соціальний розвиток дітей із затримкою психічного розвитку. Це сприяє їх включенню в освітнє середовище, розвитку навичок спілкування та взаємодії з однолітками. Збереження мотивації дітей з розумовою відсталістю є важливим для їхнього майбутнього. Це допомагає виявити їхні

потенціал, розвивати вміння та навички, необхідні для самостійного життя та працевлаштування.

Таким чином, актуальність навчальної мотивації у дітей із затримкою психічного розвитку полягає в необхідності забезпечення їх успішності в

навчанні, соціального розвитку та майбутніх можливостей. Уміння мобілізувати свою мотивацію є ключовим фактором досягнення цих цілей.

Об'єкт дослідження – навчальна мотивація учнів молодших класів.

Предмет дослідження – Особливості розвитку навчальної мотивації учнів молодших класів із затримкою психічного розвитку.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити Особливості розвитку навчальної мотивації учнів молодших класів із затримкою психічного розвитку.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до проблеми навчальної мотивації учнів молодших класів.

2. Емпірично дослідити особливості навчальної мотивації учнів молодших класів із затримкою психічного розвитку та нормотиповим розвитком.

3. Розробити практичні рекомендації щодо підвищення навчальної мотивації молодших школярів із затримкою психічного розвитку.

Гіпотеза дослідження: з'ясування особливостей навчальної мотивації учнів молодших класів із затримкою психічного розвитку дасть можливість грамотно розробити рекомендації щодо підвищення навчальної мотивації молодших школярів з особливими освітніми потребами.

Методи дослідження: теоретичні: аналіз, синтез, класифікація, систематизація даних наукової та психологічної літератури, порівняння, систематизація та узагальнення даних теоретичних та емпіричних досліджень; емпіричні: методика «Визначення мотивів навчання» (розробка М. Р. Гінзбург); методика діагностики усвідомлених мотивів (М. Матюхіна); методика оцінки рівня шкільної мотивації Н. Лусканової; статистичні: кількісний та якісний аналіз емпіричних даних та їх узагальнення.

Практичне значення праці. Результати проведеного дослідження можуть бути використані у професійній діяльності вчителів, корекційних педагогів, психологів, які працюють з дітьми молодшого шкільного віку, зокрема з дітьми із затримкою психічного розвитку.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів і висновків до них, загальних висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи 67 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ

1.1 Теоретичні підходи до розуміння мотивації учнів до навчальної діяльності

Важливість вирішення проблеми навчальної мотивації визначається тим, що вона є одним із факторів ефективності навчального процесу. Сучасна психологія мотивації є однією з найбільш складних і суперечливих галузей психології, оскільки предмет її дослідження має досить широкий спектр і поділяється на психологію особистості, психологію регуляції та саморегуляції поведінки, а також когнітивну психологію.

Аналізуючи психолого-педагогічну літературу, варто звернути увагу на низку основних підходів до розуміння поняття мотивації: біхевіористський, гуманістичний, когнітивний, соціально-когнітивний та діяльнісний, у рамках яких розроблено моделі навчальної мотивації.

Біхевіористський підхід до мотивації базується на ідеї, що поведінка людини завжди є реакцією на подразники зовнішнього середовища. Як теорія навчальної мотивації в цьому підході найбільш цікава теорія драйву К. Халла, в якій мотивацією поведінки є біологічна потреба, так званий драйв, який спонукає людину діяти до тих пір, поки потреба не буде задоволена. Тут також описується «ефект Торндайка», який передбачає, що поведінка, яка спричиняє позитивні наслідки, посилюється, а поведінка, яка спричиняє негативні наслідки, припиняється. Відповідно, людина прагне реалізувати потреби й уникнути покарання [12]. У рамках біхевіористського підходу Б.Скіннер розробив різні методи розвитку бажаної поведінки, згідно з якими мотивація учнів здійснюється через різноманітні зовнішні стимули - оцінки, бали та винагороди. Гуманістичний підхід до мотивації підкреслює важливість внутрішньої мотивації особистості, її свободи, вибору, самовизначення та прагнення

особистісне зростання, самоактуалізація (Е. Фромм, К. Гольдштейн, К. Роджерс, А. Маслоу та ін.). Центральну роль у мотивації поведінки людини відіграє потреба в самоактуалізації.

У своїй роботі А. Маслоу акцентує увагу на п'яти групах базових потреб: 1) фізіологічні потреби; 2) потреби безпеки; 3) потреби в контактах і любові; 4) потреби у визнанні та повазі; 5) потреби в самоактуалізації. Вчений стверджує, що кожна людина різною мірою і по-різному прагне до самореалізації, людина прагне бути тим, ким вона потенційно може бути, нею рухає мотивація розвитку [6].

Когнітивний підхід до мотивації стверджує, що дії людини залежать не стільки від зовнішніх подразників, скільки від їх інтерпретації, розуміння та оцінки. Це простежується в теоріях «очікування-цінності», які описують мотивацію як функцію оцінки індивідом можливостей досягнення мети та цінності самої мети.

Відповідно до теорії мотивації досягнення Дж. Аткинсона, учень реально залучений лише до такої навчальної діяльності, яку він оцінює як таку, що має високу ймовірність успіху (очікування успіху) і значущу мету (цінність успіху). Х. Хекхаузен описує ряд характеристик, якими володіє діяльність, мотивуючи досягнення: вона залишає за собою результат; результат необхідно оцінити; вимоги до оцінювання мають бути оптимальними (тобто ні занадто низькими, ні занадто високими); для оцінювання необхідна порівняльна шкала та обов'язковий нормативний рівень; людина повинна хотіти досягти результату [3].

Дж. Роттер у теорії соціального навчання додає до моделі «очікування-цінність» ще три фактори: минулий досвід, ступінь складності завдання та локус контролю. Тому можливість досягнення мети визначається з урахуванням оцінки учнями свого минулого досвіду, ступеня відповідальності за минулі успіхи чи невдачі і навіть рівня складності нового завдання [11].

Теорія атрибуції В. Вайнера представляє мотивацію як процес, який починається з оцінки минулого досвіду, визначення причин успіху або

невдачею і завершується вибором стратегії поведінки. Таким чином, «будь-яка навчальна поведінка є результатом раціонального вибору, заснованого на оцінці минулого досвіду і чуттєвих відчуттів, що виникають в результаті аналізу успіху чи невдачі» [11, с.187].

Соціально-когнітивний підхід до мотивації розглядає поведінку як результат постійної взаємодії особистості та зовнішнього середовища.

А.Теорія самоефективності Бандури припускає, що в основі мотивації лежить віра людини в ефективність власних дій і очікування успіху від їх виконання [1]. Люди з високою самоефективністю більш наполегливі, краще навчаються і більше впевнені у собі.

У своїх працях А. Бандура описує чотири джерела інформації про самоефективність, що сприяють її підвищенню: 1) досягнення в дії – особистий досвід досягнення успіху; 2) опосередкований досвід – моделювання успішних дій інших; 3) вербальне переконання – настрої, навіювання, самонавіювання, самопрограмування; 4) фізіологічний стан - те, як ми відчуваємося, впливає на нашу оцінку особистої ефективності; необхідно вміти керувати своїм настроєм, а також самопочуттям (висипатися, бути повноцінним, одягатися відповідно до погоди) [1].

У теорії самооцінки М. Ковінгтона навчальною мотивацією є потреба в самоповазі. Самооцінка розвивається в результаті досягнення особистих значущих цілей (наприклад, отримання червоного диплома), або шляхом порівняння себе з іншими. Тут вивчаються механізми самозахисту, що дозволяють зберегти самоповагу: відмова від виконання завдання, яке має високу ймовірність невдачі; створення ситуацій, що перешкоджають виконанню завдання як виправдання невдачі (наприклад, постановка нереальної мети або відкладення завдання на останній момент); недооцінка значущості завдання (наприклад, вважати неважливим предмет, з якого є погані оцінки) [11].

Теорія досягнення цільових орієнтацій визначає навчальну мотивацію через спрямованість мети учня. Е. Елліот виділив кілька типів мішеней орієнтації: мета майстерності, мета ефективного підходу та мета ефективного

уникнення. Студенти, орієнтовані на майстерність, хочуть отримати нові знання та розвинути особисті та академічні навички. Учні, орієнтовані на результат, хочуть отримати хорошу оцінку за свої знання шляхом їх демонстрації або уникнути негативної оцінки. Крім того, ті, хто шукає мети підходу, шукають можливості досягти успіху, а ті, хто орієнтується на мету уникнення, шукають можливості уникнути невдачі [7].

Теорія внутрішньої мотивації та самодетермінації Е. Дезі та Р. Райана передбачає, що фактором успішної діяльності є внутрішня мотивація, в основі якої лежать вроджені потреби в компетентності та самодетермінації. Внутрішня мотивація включає кілька основних потреб: самодетермінація (потреба в автономії, самостійному контролі своєї поведінки), компетентність (досягнення результатів, ефективність діяльності) і стосунки з іншими людьми (встановлення взаємин, які задовольняють людину з іншими людьми). Яка з трьох основних потреб стане актуальною, залежить як від особистості, так і від ситуації. Події для людини розрізняються за мірою, в якій вони сприймаються або сприймаються як керуючі (змушують думати, відчувати або поводитися строго певним чином), інформують (які надають свободу вибору і дають необхідну інформацію) або мотивують (не містять інформацію, необхідну людині, і не задовольняти основні потреби) [5].

Е. Дезі і Р. Райан вважають, що внутрішня і зовнішня мотивація постійно переходять одна в одну. На нижчому рівні інтерналізації (зовнішня регуляція) поведінка регулюється винагородами та покараннями. На наступному рівні (інтродюкована регуляція) поведінка регулюється приписаними правилами або вимогами, які мають контрольований міжособистісний характер. На третьому рівні інтерналізації (ідентифікована регуляція) людина відчуває власний вибір діяльності і приймає цілі і цінності діяльності.

Четвертий рівень (інтегративний) передбачає інтеграцію всіх уявлень про себе. Атрибутами внутрішньої мотивації є відчуття власного вибору, а також задоволення і радість від роботи [5].

Діяльнісний підхід до мотивації реалізується при дослідженні навчальних мотивів як структурного елемента навчальної діяльності. У дослідженнях Л. Божович виділялися дві категорії навчальних мотивів: 1) мотиви спілкування дітей з іншими людьми, схвалення; 2) пізнавальні інтереси дітей, потреба в знаннях. Л. Божович вказувала на спонукальну силу пізнавального інтересу – це потреба в пізнанні, яка виражається у переживанні задоволення від пізнання [2].

Аналізуючи представлені підходи до навчальної мотивації, можна сказати, що єдиної теорії навчальної мотивації не існує, а існують окремі концепції, що описують різні аспекти мотивації, які можуть бути покладені в основу вирішення конкретних завдань. Найбільш актуальними для вирішення завдань психологічного консультування учнів та їх батьків є теорії внутрішньої мотивації та самодетермінації Е. Дезі та Р. Райана та концепція самодетермінованої діяльності.

1.2 Особливості навчальної мотивації у дітей молодшого шкільного віку із затримкою психічного розвитку

У сучасній психології мотивація розглядається як установка людини, що підтримує і спрямовує її діяльність на досягнення певної мети або задоволення певних потреб. Мотивація визначає, чому людина навчається, працює, займається спортом або виконує будь-яку іншу діяльність.

На думку вчених, у загальнопсихологічному контексті мотивація – це система психологічно різноманітних факторів, що детермінують діяльність і поведінку людини [11,32,52].

Структурними елементами мотивації потреб є джерела діяльності школи; мотиви - причини, що зумовлюють вибір спрямованості

поведінка, цілі, загальноприйняті в психології. Причини, що зумовлюють вибір напрямку поведінки учня, його мети, далі спрямовують діяльність учнів. Переживання регулюють поведінку учнів, забарвлюють усі структурні елементи мотивації [10].

Рисунок 1.1 – Загальна структура навчальної мотивації

Першим структурним елементом мотивації є потреба. Потреба – це стан залежності, потреби в предметах і явищах дійсності, необхідне існування і розвиток учня та активне джерело його діяльності. Існують різні види класифікації потреб. В основі класифікацій лежать: функціональні ролі (головні та другорядні, центральні та периферійні, стабільні та ситуативні) сфери діяльності (потреба в праці, знання, спілкування, відновлення); потреби суб'єкта (індивідуальні, групові, колективні, суспільні); рівень потреб (життєві, соціальні, духовні), зміст (потреби безпеки, фізіологічні, любовні, соціальні, самоактуалізації), потреби об'єкта (матеріально-духовні, етичні, естетичні та інші) [5].

Відсутність задоволення може призвести дитину до різних наслідків: стресу, кризи та конфлікту. Зміни та потреби розвитку визначаються їх об'єктивністю. Розглянемо наступний структурний елемент – мотив. Мотив - це спонукання до діяльності, яка відповідає потребам існування учня і визначає спосіб реалізації цієї потреби учнів [11].

На думку дослідників, мотиви мають різні явища: переживання, потреби, бажання, наміри, уявлення, ідеї, почуття, спонукання [11, 23, 51].

Однією з причин відсутності єдиної та задовільної класифікації мотивів може бути зміст. З цієї точки зору розрізняють біологічні та соціальні мотиви, мотиви досягнення та уникнення невдач, самоповаги та самоактуалізації. Якщо мотиви цієї діяльності пов'язані, то їх називають зовнішніми. Внутрішніми є мотиви, безпосередньо пов'язані з самою діяльністю [23].

Мотивація навчання — це спрямованість учня на різні сторони навчальної діяльності. Мотиви можуть бути різними за часом прояву: ситуативними, незмінними, короткочасними. За силою вираження мотиви поділяються на помірні, слабкі і сильні, а за ступенем опору — на середні, слабкі і сильні. Усі мотиви навчання дослідники розділили на соціальні та когнітивні.

Пізнавальні мотиви поділяються на: 1. Широкий пізнавальний мотив — спрямований на отримання нових знань.

2. Процесуальний — орієнтований на процес отримання знань.

3. Дієвий — зорієнтований на результат отримання знань (оцінка).

4. Навчально-пізнавальна — орієнтована на спосіб отримання знань [13].

На думку вчених, є мотиви, які можна зрозуміти і мотиви, які дійсно працюють. Студент розуміє, що потрібно вчитися, але це не спонукає його до навчальної діяльності. Розумні мотиви іноді стають справжніми мотивами [26].

О.Леонт'єв зазначав, що одні мотиви великі, інші дрібні. Навчальна діяльність студента стимулюється системою кількох мотивів, які переплітаються і доповнюють один одного з певними співвідношеннями [27].

Третім структурним елементом мотивації є мета. Як правило, це не та сама мета. Різниця між мотивацією та метою полягає в тому, що мотив є причиною

(мотивація) виробництва певних цілей. Тому цілі тісно пов'язані з мотивами, які спонукають учня до діяльності. При постановці мети в учня повинен бути відповідний мотив: самоствердження, самореалізація, матеріальне заохочення, інтерес до змісту діяльності. Постановка мети, у свою чергу, стимулює докладати відповідних зусиль для її досягнення. Четвертим структурним елементом мотивації є досвід регуляції поведінки учня, який визначає всі структурні елементи мотивації [12].

Так, в залежності від переважаючого типу мотиву виділяють різні види мотивації - стійку і нестійку, зовнішню і внутрішню, позитивну і негативну. Ці види мотивації поєднуються, доповнюючи один одного, і перебувають у певному взаємозв'язку.

На думку А. Маркової, формування мотивації студента залежить від таких факторів:

❓ діяльність певного навчального закладу, в якому знаходиться людина, колектив; психологічний клімат серед викладачів та студентів;

❓ специфіка предмета (рефлексія своїх знань, суб'єктивні труднощі для учня, особливості методики навчання);

❓ організація навчального процесу (поділ навчального року на відрізки – чверті чи семестри, форми проміжного та підсумкового контролю знань студентів, побудова розкладу занять);

❓ особистісні особливості учня (стать, вік, інтелектуальний розвиток та особистісний розвиток);

❓ особистісні характеристики вчителя (насамперед, ставлення до учня та до навчання, а також інші характеристики;

❓ структура освітньої системи (існуючі ступені освіти, можливості та перспективи переходу від одного рівня до іншого, можливості здобуття освіти за конкретною спеціальністю) [18,32].

Отже, мотивація формується в процесі навчальної діяльності. Формування навчальних мотивів у студентів будь-якого закладу залежить від структури навчальної діяльності, в якій бере участь студент. Зміна його форми та змісту може вплинути на мотивацію до навчання.

Вивчення мотивації студентів є активним напрямком сучасної психології, і багато зарубіжних учених присвятили свої роботи розумінню та вивченню мотиваційних процесів у навчанні. Едвард Деці: Деці вважає, що внутрішня мотивація, яка впливає з власної гідності та самореалізації, є важливою для навчання. Він розробив теорію самодетермінації, яка підкреслює важливість автономії, компетентності та спорідненості для стимулювання мотивації.

У своїх роботах Кароль Двек описала поняття «ментальність», яка відображає ставлення або погляди людини щодо своїх здібностей і можливостей. Вона висуває концепцію «мислення зростання», яка підтримує віру в здатність розвиватися і вчитися, що сприяє позитивній мотивації.

Річард Райан і Едвард Деці розробили теорію саморегуляції (теорія саморегуляції), яка стверджує, що мотивація залежить від задоволення трьох базових потреб - компетентності, автономії та спорідненості.

Взаємозв'язок між мотивацією та успішністю досліджував Юргенз Генцель Генцель. Він наголошує на важливості позитивних цілей, регулюючої ролі вчителя, підтримки соціального середовища для підтримки та розвитку мотивації учнів.

Важливість активної участі учнів у своєму навчанні, самоконтролі та цілепоставленні відображено в концепції «саморегульованого навчання» (self-regulated learning), автором якої є Ендрю Мартін.

Дослідження цих вчених і практиків спрямовані на розуміння та вдосконалення мотиваційних факторів, які впливають на навчання та досягнення студентів.

Українські дослідники також активно працюють у галузі дослідження мотивації студентів.

Вивченням мотивації студентів та розвитком їх саморегуляції займається професор І. Гайворонська. Вивчає вплив мотиваційних чинників на навчальну діяльність і успішність учнів. Відомий дослідник мотивації студентів і навчального процесу професор О. Зязюн зосередив свої дослідження на впливі мотиваційних стратегій на навчання та успішність студентів.

Л. Корнієнко проводить дослідження в галузі мотивації та саморегуляції студентів. Вивчає роль мотиваційних факторів у формуванні навчальної діяльності та досягнень учнів. У наукових працях О. Семеног акцентується увага на дослідженні мотивації та навчальної саморегуляції студентів. Вона вивчає вплив мотиваційних стратегій і підходів на ефективність навчання та успішність учнів.

Їхні дослідження спрямовані на розуміння та вдосконалення мотиваційних процесів у навчанні та сприяють розвитку української психологічної науки.

Вивченням навчальної мотивації у дітей з порушеннями розвитку займалися багато вчених, серед яких можна виділити: Джона Каплана (John Kaplan) - професора психології та педагогіки Мічиганського університету. Він досліджував навчальну мотивацію у дітей з аутизмом та іншими вадами розвитку. Роберт Кавчич, професор психології Люблянського університету (Словенія). Він досліджував навчальну мотивацію у дітей з дислексією та іншими порушеннями розвитку. Сьюзан Харт досліджувала навчальну мотивацію у дітей з різними вадами розвитку, включаючи СДУГ та аутизм.

Мотивацію навчання у дітей з порушеннями розвитку, такими як аутизм і СДУГ, досліджував Крістофер МакЛафлін, професор психології з Університету Квінсленда (Австралія).

Важливо пам'ятати, що для досягнення успіху це завдання вимагає співпраці багатьох спеціалістів, таких як педагоги, психологи, логопеди та інші.

Особливої уваги потребує розгляд проблеми навчання дітей з особливими освітніми потребами, зокрема дітей із затримкою психічного розвитку. Термін «затримка психічного розвитку» (ЗР) означає затримку психічного розвитку дитини, що вимагає особливого підходу до навчання дитини, а також забезпечує (як правило, за наявності цього спеціального підходу) можливість виховувати дитину за загальною програмою засвоєння ним державного стандарту шкільних знань.

Симптоми затримки психічного розвитку включають не тільки затримку когнітивного розвитку, але й затримку емоційно-вольового дозрівання як того чи іншого варіанту незрілості [24].

В останні десятиліття питанням вивчення, навчання та розвитку учнів з особливими потребами приділяється увага спеціальної психології та педагогіки. Комплексне вивчення ЗПР як характерної аномалії розвитку дітей було розпочато у вітчизняній дефектології в 60-х роках минулого століття. У працях Т. Власової, К. Лебединського, В. Лубовського, М. Певзнера викладено перші узагальнення клінічних даних про дітей із ДЦП та загальні рекомендації щодо організації корекційно-розвивальної роботи з ними. За весь час дослідження цієї проблеми в дефектології, спеціальній психології та педагогіці накопичено значний матеріал щодо феноменології, патогенезу, факторів виникнення ЗНМ, розроблено діагностичні та корекційно – розвивальні методи роботи з дітьми, які мають SEN. Патогенетичною причиною цих симптомів є наявність у дитини органічного ураження центральної нервової системи (ЦНС) та її резидуальної органічної недостатності. Розумова відсталість може бути зумовлена функціональною незрілістю ЦНС [4,16].

Походження розумової відсталості пов'язане як з біологічними факторами, так і з несприятливими соціальними факторами. Перш за все це рання соціальна депривація та наслідки тривалих травматичних психічних ситуацій.

Як різні причини розумової відсталості, так і її прояви. Найчастіше в практичній роботі з дітьми із затримкою психічного розвитку враховують

класифікацію Д. Лебединської. Відповідно до цієї класифікації виділяють чотири основні варіанти ЗПР.

1. Затримка психічного розвитку конституціонального походження (гармонійний психічний і психофізичний інфантилізм).

2. Затримка психічного розвитку соматогенного генезу.

3. Затримка психічного розвитку психогенного генезу.

4. Затримка церебрального та органічного генезу. У цьому варіанті ЗПР поєднуються ознаки незрілості та різного ступеня порушення ряду психічних функцій [24].

У молодших школярів з порушеннями навчання мотивація до навчання тривалий час не може підтримувати навчальну діяльність і поступово втрачає своє значення. Так, діяльність дітей з особливими освітніми потребами досліджували ряд науковців: В. Лубовський, Л. Переслені, Л. Рожкова (операційна сторона діяльності), І. Кулагіна, Е. Слепович (особливості мотивації та цілепокладання), у процесі розв'язування розумових завдань), Т. Сак, Н. Нікішина, Г. Жаренкова, Н. Королько, Ю. В. Максименко (цілепокладання у сфері навчальної діяльності). У дітей з ООП адекватні навчальні мотиви певною мірою присутні на самому початку навчання, але в подальшому вони не розвиваються і не трансформуються, потенційні мотиваційні можливості, які є в процесі навчання в початкових класах масової школи не усвідомлюються через зіткнення дитини з об'єктивними труднощами, неуспішність його навчальної діяльності і відповідну низьку оцінку її оточенням. Психолого-педагогічні відомості про особливості психічних процесів і про прояви мотивації навчальної діяльності молодших про це свідчать школярі з особливими освітніми потребами

що основна вада (як правило, органічна) спотворює формування успішної навчальної діяльності.

Недостатньо сформований контроль та елементи самоконтролю виступають як самостійні фактори, що призводять до порушення механізму цілепокладання у навчальній діяльності молодших школярів з особливими потребами. Якщо в процесі навчання учень лише пристосовується до

сформованих умов навчальної діяльності, сприймає типові завдання та шаблони способів їх вирішення, тобто автоматично відбирає засвоєні дії під час роботи, то зазначений механізм цілепокладання є не сформувався в нього. Це призводить до того, що у молодших школярів не формується вміння контролювати себе, такі діти здійснюють контроль за своєю діяльністю лише за вказівками вчителя або батьків. На думку психологів, помилки, які залишаються після виконання керуючої дії, свідчать про невміння контролювати власну діяльність і аналізувати правильність її виконання у молодших школярів з порушеннями навчання.

У своїх дослідженнях І. Марковська, В. Лебединський та О. Нікольська встановили, що регуляторні функції у дітей із СДУГ порушуються в ланцюзі контролю. Особливо складними є конфліктні завдання, виконання яких страждає через імпульсивність. Але при цьому діти можуть правильно повторити інструкцію, правильно оцінити свої помилки. Численні дослідження показують, що діти з ООП мають відставання в орієнтуванні в навчальних завданнях, труднощі в застосуванні правил, інструкцій, зразків, неусвідомлення структури завдання, способу його планування та виконання. Т. Кузьмічова виявила, що у цієї групи учнів не співвідноситься мета діяльності з етапами планування та контролю, тобто дітям з ООП важко організувати свою діяльність, вони не можуть самостійно впоратися із завданням. Також у дітей цієї категорії були виявлені труднощі програмування (при правильному виконанні окремих операцій діти не могли вибудувати їх у заданому порядку – необхідній послідовності), що, за даними нейропсихологічних досліджень О. Лурії, В. Лебединського, спричинило за собою труднощі з програмуванням. значно

певною мірою пов'язані з недорозвиненням мовлення. Недостатній розвиток елементів самоконтролю та контролю у дітей зумовлений недостатньою кількістю навчальних завдань або їх відсутністю. Щоб сформувати у молодших школярів контроль і елементи самоконтролю, необхідно одночасно зі збільшенням кількості перерахованих вище завдань вчити учнів враховувати важливі деталі в загальному змісті будь-якого

навчального завдання. Досить часто серед факторів, що зумовлюють низький рівень навчальних досягнень учнів з особливими потребами, є несформованість працездатності. Водночас причиною може бути неправильне виховання в сім'ї, а саме надмірна опіка при психогенних або соматогенних затримках, що перешкоджає формуванню самостійності дитини та здатності долати труднощі.

Молодші школярі з несформованим почуттям відповідальності при ЗПР психогенного генезу відмовляються виконувати навчальні завдання, нерідко не доводять розпочату роботу до кінця, можуть неадекватно реагувати на зауваження вчителя. Діяльність цих дітей характеризується крайньою неорганізованістю, імпульсивністю, низькою продуктивністю [4]. Навчальна діяльність дітей з ООП характеризується послабленням регуляції діяльності в усіх ланках навчального процесу: відсутністю достатньо стійкого інтересу до запропонованого завдання; легковажність і слабка орієнтація в завданнях, що призводить до численних помилкових дій; недостатня цілеспрямованість діяльності; низька активність, безініціативність, відсутність бажання покращувати власні результати, розглядати роботу в цілому, розуміти причини невдач і помилок. Фахівці відзначають, що до шкільного віку діти з ООП не мають почуття відповідальності щодо навчальних завдань, не вміють виконувати вимоги школи. Тому їхня навчальна діяльність значною мірою малопродуктивна, вони постійно «виключені» із загальної роботи на уроках. Щоб виховати у дітей почуття відповідальності, психологи рекомендують вчителям використовувати спеціальні прийоми, пов'язані з виконанням певних обов'язків у класі (наприклад, чергового, старости класу).

тощо). Низький рівень навчальних досягнень цієї категорії дітей може бути пов'язаний з особливостями нервової системи дитини, з індивідуальними відмінностями психічної діяльності людини - надмірною повільністю або надмірною рухливістю.

Учні із затримкою психічного розвитку можуть мати особливості в навчальній діяльності, які потребують особливого підходу та підтримки. Учня з ООП може знадобитися більш індивідуальний підхід до навчання.

Вони можуть мати різний рівень пізнавальних і навчальних здібностей, тому важливо враховувати їхні індивідуальні потреби та надавати підтримку, адаптуючи навчальні матеріали та методи до рівня їхнього розвитку. Що стосується візуального та конкретного супроводу, то слід зазначити, що учні з ООП краще розуміють і запам'ятовують інформацію, якщо вона подана наочно та конкретно. Полегшити засвоєння ними нового матеріалу може використання ілюстрацій, схем, схем, конкретних прикладів і матеріалів. Слід зазначити, що учні молодших класів з ООП можуть потребувати більш структурованих навчальних ситуацій та більш частого повторення матеріалу. Чітко організовані кроки, плани уроків і повторення раніше вивченого матеріалу можуть полегшити засвоєння та розуміння нової інформації. Для учнів з ООП може бути корисним використання практичних завдань та реальних ситуацій. Вони можуть краще розуміти та застосовувати знання, якщо мають можливість застосувати їх у практичній діяльності чи реальних життєвих ситуаціях. Щодо підтримки соціальної взаємодії, варто зазначити, що соціальна взаємодія та співпраця з іншими учнями можуть бути корисними для учнів з ООП. Групова робота, партнерські завдання та можливість спілкування з однолітками можуть сприяти їх соціальному та академічному розвитку. Ці характеристики не є вичерпним переліком, оскільки кожен учень з ООП має свої унікальні потреби та здібності. Важливо враховувати

індивідуальні особливості кожного учня та забезпечити підтримку, яка найкраще відповідає їхнім потребам.

Вчені відзначають, що затримка розвитку емоційно-вольової сфери у дітей з церебральним паралічем призводить до розладів афективної сфери, що проявляється або в підвищеній збудливості, або в загальмованості [3].

Отже, підсумовуючи вищесказане, слід зазначити, що навчальна діяльність студента супроводжується різними мотивами. Внутрішні, найчастіше пов'язані з навчальними мотивами, до яких відносяться прийняття рішення (самовизначення), регуляція інформаційної події, що відбувається (порівняння можливостей і вимог), сприйняття і мотиваційна

самооцінка. Зовнішні мотиви характеризуються здатністю реагувати на зовнішні подразники, такі як бажання отримати винагороду, поведінкові реакції, а також низький рівень самооцінки.

Підсумовуючи теоретичні досягнення вищезазначених наукових досліджень, можна зробити такі висновки, що всі мотиваційні механізми тісно взаємопов'язані між собою і певною мірою вплітаються в структуру один одного, утворюючи циклічний процес. Відповідно до функцій, які виконують психологічні механізми мотивації, вчені виділяють такі компоненти в її структурі: потреба, інтерес, цінність, цілепокладання, намір (задум), ініціація дії, мотив.

Мотиваційний компонент є важливою ланкою в структурі навчальної діяльності. Вона виконує регулятивну функцію діяльності, яка визначається певними мотивами і яка може змінюватися залежно від її умов. Водночас мотивація є першою ланкою саморегуляції, яка передбачає створення проблемної ситуації, постановку основного завдання, визначення мети діяльності та способів її реалізації. Рушійною силою продуктивної діяльності є мотиваційні механізми: потреба, інтерес, намір, мотив, мета. Мотиви формуються на основі базових потреб дитини в пізнанні, спілкуванні, самореалізації, які задовольняються в навчальній, творчій, комунікативній діяльності, а вид діяльності визначає процес формування відповідних мотивів. Усі мотиви ієрархічно залежать один від одного, а тип провідної діяльності визначає їх ієрархію, тобто при зміні виду діяльності головні можуть переходити в другорядні, а другорядні — в головні.

Таким чином, розвиток навчальної мотивації в ООП є ключовою проблемою, вирішення якої суттєво впливає на підвищення ефективності навчання цієї категорії учнів.

1.3 Чинники, що впливають на формування навчальної мотивації

Сьогодні в українській школі гостро стоїть питання підвищення ефективності навчання як провідного виду діяльності, виявлення умов

підвищення якості освіти, з'ясування факторів, що впливають на формування навчальної мотивації.

Аналізуючи наукову, психолого-педагогічну літературу щодо формування навчальної мотивації студентів, ми з'ясували, що цей процес залежить від багатьох факторів. Ось кілька ключових факторів, які можуть впливати на мотивацію навчання:

- ❓ Самооцінка та впевненість у собі;
- ❓ Інтерес до навчання;
- ❓ практична значущість і актуальність;
- ❓ Очікування успіху;
- ❓ Підтримка соціального середовища;
- ❓ Цілі та очікування.

Ці фактори не є вичерпним переліком, але вони відображають деякі ключові аспекти, які можуть впливати на формування навчальної мотивації учнів. Варто зазначити, що ці фактори можуть взаємодіяти один з одним і залежати від індивідуальних особливостей кожного учня.

Важливу роль у формуванні навчальної мотивації учнів відіграє самооцінка. Особливості самооцінювання можуть вплинути на те, як студент сприймає себе як людину, що навчається, і як це впливає на його мотивацію до навчання. Ось кілька способів, як самооцінка може впливати на навчальну мотивацію:

Впевненість у собі: студенти, які мають високу самооцінку та вірять у свої здібності, матимуть більшу мотивацію до успіху. Вони вірять, що можуть подолати труднощі та досягти поставлених цілей, що позитивно впливає на їх мотивацію до навчання.

Страх невдачі: низька самооцінка та віра у свою неспроможність можуть викликати страх невдачі. Учні, які не вірять у свої здібності, можуть уникати важких завдань або труднощів у навчанні, бо бояться невдачі. Це може вплинути на їх мотивацію та бажання вчитися.

Прагнення до досягнення: Студенти з високою самооцінкою можуть мати сильний потяг до досягнення. Вони ставлять перед собою високі

стандарти та цілі, тому що вірять у свою здатність досягти успіху. Це може стимулювати їх до активного навчання та постійного розвитку.

Саморегуляція та наполегливість: висока самооцінка може сприяти саморегуляції та наполегливості в навчанні. Студенти, які вірять у свої сили, будуть більш впевнені у своїх зусиллях і готові працювати над складними завданнями чи розв'язувати проблеми, що забезпечує поступовий прогрес і досягнення.

Важливо відзначити, що самооцінка динамічна і може змінюватися від завдання до завдання та ситуації до ситуації. Позитивне сприятливе середовище, ефективний зворотній зв'язок і позитивний підхід до помилок можуть сприяти підвищенню самооцінки учнів і зміцненню їх мотивації до навчання.

Інтерес до навчання є важливим фактором, що впливає на навчальну мотивацію учнів. Коли учень відчуває інтерес до теми, предмета чи завдання,

підвищується його мотивація до навчання. Ось деякі аспекти, які підкреслюють вплив інтересу на навчальну мотивацію:

Залучення та активність: інтерес до навчання стимулює учня бути більш активним і залученим до навчальної діяльності. Це заохочує студентів активно досліджувати новий матеріал, ставити запитання, брати участь в дискусіях і вирішувати проблеми.

Природна мотивація: Інтерес виступає як внутрішня мотивація, оскільки учень відчуває задоволення від навчання і самого процесу оволодіння новим матеріалом. Викликає внутрішнє бажання зрозуміти та засвоїти нові поняття, що сприяє активному навчанню.

Глибоке розуміння: інтерес до навчання веде до глибокого розуміння теми або предмета. Учень, який дійсно зацікавлений у навчанні, шукає зв'язки, розуміє суть понять і застосовує їх у практичних ситуаціях. Це сприяє більш ефективному навчанню та засвоєнню знань.

Саморозвиток: Інтерес до навчання мотивує учня до саморозвитку та постійного навчання. Стимулює самостійне вивчення матеріалу, пошук

додаткової інформації, залучення до творчої діяльності та розвиток нових НАВИЧОК.

Тривалість мотивації: інтерес до навчання може підтримувати мотивацію протягом тривалого періоду часу. Студент, який справді цікавиться предметом, шукатиме можливості для поглибленого вивчення та знайомства з новими темами навіть поза аудиторією.

Вивчення інтересу до навчання та його впливу на мотивацію є активною сферою досліджень педагогічної психології. Деякі з відомих вчених, які працюють у цій галузі, включають Маркус Аммермюллер, Джеймс Стіглер, Річард Райан і Ендрю Мартін-Кертис.

Українські вчені також досліджують вплив практичної значущості та актуальності на навчальну мотивацію студентів. Вони висувають різні ідеї та досліджують такі аспекти:

Контекстуальний підхід: українські науковці зосереджуються на врахуванні контекстуальних особливостей студентів, таких як їхні індивідуальні потреби, інтереси, життєві цінності та культурні установки. Вони висунули тезу про те, що врахування цих факторів при викладанні та подачі матеріалу може сприяти підвищенню мотивації студентів.

Практична спрямованість: українські вчені відзначають важливість практичної цінності навчального матеріалу та його відповідність реальному життю студентів. Вони рекомендують використовувати приклади, завдання та ситуації, які мають практичне значення для учнів, що сприяє активізації їх інтересу та мотивації до навчання.

Активна участь: українські науковці наголошують на важливості активної участі студентів у навчальному процесі. Вони рекомендують створити можливості для самостійного вибору, прийняття рішень і взаємодії з навчальним матеріалом. Це допомагає учням відчувати себе активними учасниками навчання та підвищує їх мотивацію.

Вчені займаються вивченням впливу очікування успіху на навчальну мотивацію студентів. Кілька видатних вчених, які досліджують цю тему, включають: Альберта Бандуру, видатного американського психолога, який

розробив теорію соціального навчання. Він висуває концепцію очікуваного успіху, де стверджує, що люди більш мотивовані на досягнення, коли вірять у свою здатність досягти успіху в конкретній ситуації. Американський психолог Керол Двек провела значну кількість досліджень у сфері мотивації та розвитку особистості. Вона розробила концепцію умонастрою (мислення), де зазначається, що люди можуть мати фіксоване умонастрій (віру в незмінність своїх здібностей) або розвивається умонастрій (віру в ріст і розвиток своїх здібностей). Очікування успіху впливає на мотивацію, і люди з мисленням зростання більш схильні до проблем і зусиль у навчанні.

Едвард Деці підкреслює важливість внутрішньої мотивації, яка виникає з особистих цінностей та інтересів. Його дослідження показують, що очікування успіху допомагає підтримувати внутрішню мотивацію студентів. Ці вчені зробили значний внесок у розуміння впливу очікуваної успішності на академічну мотивацію. Їх дослідження сприяють формуванню ефективних стратегій мотивації та навчання студентів. Практичні дії та конкретні завдання можуть мати значний вплив на навчальну мотивацію студентів. Існує кілька способів, за якими практична діяльність і конкретні завдання впливають на навчальну мотивацію:

Зв'язок із реальним життям: коли навчальні завдання мають конкретний зв'язок із реальним життям і практичні, це стимулює мотивацію учнів. Вони бачать мету й сенс у тому, що вивчають, і розуміють, як це може принести їм користь у майбутньому.

Чіткість та досяжність цілей: Конкретні завдання допомагають учням мати чітку уяву про те, що вони мають досягнути. Якщо цілі реалістичні та досяжні, учні відчувають більшу мотивацію до розв'язання завдань і досягнення успіху.

Створення виклику: Коли завдання вимагають від учнів зусиль, дослідження, творчості або розв'язання складних проблем, це створює виклик, що спонукає їх бути більш мотивованими. Вони бажають пройти цей виклик і поборотися з ним.

Самостійність та відповідальність: Конкретні завдання можуть стимулювати відчуття самостійності та відповідальності учнів за своє власне навчання. Вони відчуються більш залученими та зацікавленими, коли вони мають можливість самостійно обирати шлях досягнення мети та приймати рішення щодо свого навчання.

Українські вчені, такі як О. Хуторський, В. Гнатюк та інші, також досліджують вплив практичної діяльності та конкретних завдань на навчальну мотивацію учнів. Вони висувають рекомендації щодо створення сприятливого навчального середовища, де учні мають можливість займатися практичною діяльністю, розв'язувати реальні проблеми та відчувати себе активними учасниками навчального процесу.

Дослідження показують, що соціальне середовище, в якому знаходиться учень, може суттєво впливати на його мотивацію до навчання. Зокрема, відносини з батьками, вчителями та однолітками можуть мати значний вплив на мотивацію до навчання. Учні, які мають позитивні взаємини з цими людьми, зазвичай більш зацікавлені у навчанні та мають більшу мотивацію до досягнення успіху.

Крім того, досвід успіху може підвищити мотивацію до навчання. Учні, які вже досягли успіху у попередньому навчанні, зазвичай більш зацікавлені у нових досягненнях та мають більшу мотивацію до навчання.

Чіткі цілі та очікування також можуть стимулювати мотивацію до навчання. Учні, які мають чітко визначені цілі та очікування, зазвичай більш зацікавлені у навчанні та мають більшу мотивацію до досягнення успіху.

Впевненість у своїх здібностях також може позитивно впливати на мотивацію до навчання. Учні, які вірять у свої здібності та вміють оцінювати свої досягнення, зазвичай більш зацікавлені у навчанні та мають більшу мотивацію до досягнення успіху.

Різні стилі навчання також можуть впливати на навчальну мотивацію. Студенти, які мають можливість вибрати стиль навчання, який вони вважають найбільш ефективним для себе, зазвичай більш зацікавлені в навчанні та більш мотивовані на успіх.

Матеріальне благополуччя також може впливати на мотивацію до навчання. Студенти, які мають достатні матеріальні ресурси для навчання, зазвичай більш зацікавлені в навчанні та більш мотивовані на успіх.

Здоров'я та фізичний стан також можуть впливати на мотивацію до навчання. Студенти з хорошим здоров'ям і фізичним станом зазвичай більш зацікавлені в навчанні та більш мотивовані на успіх.

Інтереси та хобі також можуть впливати на мотивацію до навчання. Студенти, які мають інтереси та хобі, пов'язані з певною темою або предметом, зазвичай більш зацікавлені у вивченні цього предмета та більш мотивовані на успіх.

Дослідник Г. Розенфельд виділив такі чинники навчальної мотивації: Очікування успіху – віра у свої можливості досягти успіху в навчанні.

[?] Ціннісні орієнтації – визначення цілей і значущості навчання для себе.

[?] Саморегуляція – здатність контролювати свої дії та поведінку в процесі навчання.

[?] Самооцінка – здатність оцінювати свої досягнення та успіхи в навчанні.

[?] Самовизначення – здатність самостійно приймати рішення та розвивати мотивацію до навчання.

[?] Стресостійкість – здатність ефективно працювати в стресових і несприятливих умовах.

[?] Соціальна підтримка – наявність позитивних стосунків з батьками, вчителями та однолітками [6, с. 53].

Проаналізувавши наукову літературу, припускаємо, що найгостріші проблеми у сфері освіти та виховання пов'язані або з негативною мотивацією поведінки, або зі зниженням основних показників їх освіченості та вихованості. Модель навчально-виховного процесу передбачає, насамперед, здоров'язберігаючі та здоров'ярозвиваючі технології, метою яких є формування здорового способу життя суб'єктів освітнього процесу (психічного, духовного, морального, фізичного здоров'я дітей).). Важливе

значення має позитивна мотивація, яку слід сприймати як потужний чинник збереження і розвитку психічного, морального, духовного і навіть фізичного здоров'я. Модель може базуватися на розумінні принципової важливості розвитку мотиваційної сфери особистості учня досить актуальною є проблема пошуку особистісних мотивів здобуття знань, умінь, умінь і водночас здобуття освіти.

Основні фактори, що впливають на формування позитивної мотивації навчальної діяльності, наведені на рис. 1.2

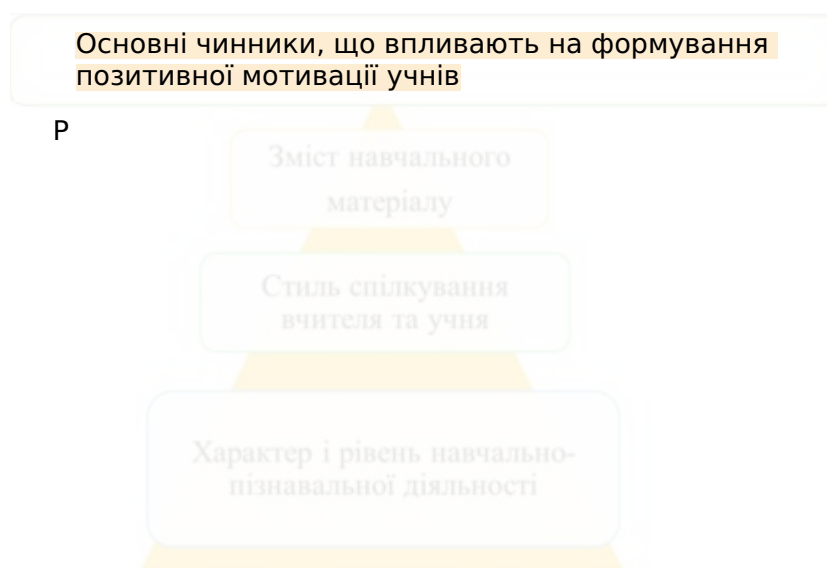

Рисунок 1.2 – Основні чинники, що впливають на формування позитивної мотивації учнів до навчальної діяльності

Варто зауважити, що у науковій та методичній літературі проаналізовано безліч форм і методів стимулювання та мотивації до навчальної діяльності (рис. 1.3).

Емоційні	Заохочення, учбово-пізнавальна гра, створення яскравих наочно-образних уявлень; створення ситуацій успіху, що стимулює оцінювання; вільний вибір завдання, задоволення бажання бути значущою особистістю
Пізнавальні	Опора на життєвий досвід, пізнавальний інтерес, створення проблемної ситуації, спонування до пошуку альтернативних рішень, виконання творчих завдань, "мозкова атака", розвиваюча кооперація (парна і групова робота, проєктний метод)
Вольові	Пред'явлення навчальних вимог, інформування про обов'язкові результати навчання, формування відповідального ставлення до навчання, пізнавальні труднощі, самооцінка діяльності та корекції, рефлексія поведінки, прогнозування майбутньої діяльності
Соціальні	Розвиток бажання бути корисним суспільству, спонування наслідувати сильну особистість, створення ситуацій взаємодопомоги, пошук контактів і співпраці, зацікавленість у результатах колективної роботи, взаємоперевірка, рецензування

Рисунок 1.3 – Основні методи мотивації учнів до навчальної діяльності

Мотивація учнів з вадами інтелекту до навчання може бути складною, оскільки вони можуть зіткнутися з додатковими проблемами та обмеженнями. Проте є кілька факторів, які можуть вплинути на формування мотивації у цієї групи студентів.

Індивідуальний підхід: Важливо враховувати особливості кожного учня із затримкою психічного розвитку та забезпечувати індивідуальний підхід до навчання. Це означає врахування їхніх потреб, здібностей, інтересів та рівня розвитку при плануванні навчального процесу.

Підтримка та співпраця: Створення сприятливого середовища, де учні відчувають підтримку з боку вчителів, однолітків і сім'ї, є важливим чинником формування мотивації. Участь у спільних проєктах, групові завдання та співпраця можуть допомогти мотивувати студентів.

Визнання досягнень: Важливо визнавати та хвалити досягнення учнів із затримкою психічного розвитку, навіть невеликі успіхи. Позитивне підкріплення та визнання можуть підвищити мотивацію та відданість подальшому навчанню.

Використання практичних прикладів і конкретних ситуацій: Застосування навчального матеріалу до конкретних ситуацій і прикладів з реального життя

може сприяти формуванню мотивації. Вони можуть побачити, наскільки навчальний матеріал корисний і застосовний у реальному житті.

Розвиток самооцінки: Розвиток позитивної самооцінки та віри у власні сили є важливим для формування мотивації учнів. Вчителі можуть сприяти цьому, надаючи підтримку, створюючи успішні ситуації та допомагаючи учням повірити в себе.

Українські вчені Л. Підлісна, О. Хуторський, О. Лихоман проводять дослідження цих факторів, розробляють методики та рекомендації щодо підвищення мотивації учнів із затримкою психічного розвитку.

Висновки до першого розділу

Отже, на основі досліджень мотивації до навчання можна зробити декілька теоретичних висновків:

Важливим фактором, що визначає навчальну діяльність учнів, є мотивація. Це впливає на їхню орієнтацію, енергію, наполегливість і ставлення до навчання. Мотивація може бути внутрішньою (особистою) або зовнішньою (зумовленою зовнішніми факторами). Внутрішня мотивація, пов'язана з інтересами, цінностями і потребами учнів, вважається більш ефективною і стійкою. Формування мотивації до навчання залежить від багатьох факторів, таких як індивідуальні особливості студента, сприятливе середовище, методи навчання та методи оцінювання. Індивідуальний підхід до навчання, залучення до цікавих та стимулюючих завдань, підтримка та визнання досягнень, позитивне підкріплення, створення сприятливого та сприятливого середовища є важливими факторами, що сприяють формуванню позитивної мотивації до навчання.

Важливо пам'ятати, що навчальна мотивація – це динамічний процес, який може змінюватися з часом. Постійна підтримка та стимулювання мотивації студентів має важливе значення для їх академічної успішності.

Ці теоретичні висновки складають основу досліджень у галузі навчальної мотивації та можуть бути використані для розробки ефективних підходів до стимулювання мотивації та підвищення академічної успішності студентів.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ

2.1 Організація проведення емпіричного дослідження

Мета емпіричного дослідження: виявити рівень навчальної мотивації у дітей молодшого шкільного віку з ООП. Для досягнення поставленої мети були поставлені наступні завдання:

1. Обрати методику дослідження навчальної мотивації у дітей молодшого шкільного віку. Проведіть емпіричне дослідження серед учнів з ООП та середніх учнів.

2. Провести порівняльний аналіз результатів емпіричного дослідження.

Для дослідження навчальної мотивації нами була використана батарея методик, які були апробовані вченими на великих групах студентів, пройшли оцінку на валідність і дають можливість отримати інформацію про середні значення та закономірності розподілу досліджуваних показників. У дослідженні взяли участь 15 учнів молодшого шкільного віку з обмеженими можливостями. І стільки ж учнів з нормативним розвитком.

Одним із методів була методика «Визначення мотивів навчання» (розробка М. Р. Гінзбурга), призначена для виявлення найбільш характерних мотивів навчання молодших школярів. У методиці представлені такі мотиви: зовнішні, навчальні, ігрові, позиційні, соціальні, оцінно-орієнтовані.

Виділяють внутрішні або пізнавальні мотиви навчання, що характеризуються потребою в інтелектуальній діяльності, пізнавальним інтересом; і зовнішні, або соціальні, які виявляються в прагненні займатися суспільно значущою діяльністю, у ставленні до вчителя як представника суспільства, авторитет якого бездоганний. Сформованість пізнавального мотиву дитини — це внутрішня позитивна орієнтація дитини на школу як саму освітню установу — найважливіша передумова її успішного входження в освітню дійсність, тобто прийняття нею відповідних шкільних вимог і повноцінне включення в освітню дійсність. навчальний процес.

Огляд проводився індивідуально. В основу методики покладено принцип «персоніфікації» мотивів. Дитині читається розповідь, у якій кожен із мотивів усвідомлюється як особиста позиція одного з героїв оповідання.

Після читання кожного абзацу (оповідання) перед дитиною постає відповідний змісту схематичний малюнок, який служить зовнішньою опорою для запам'ятовування. Малюнки повинні бути на окремих картонних картках (10x10 см). На зворотному боці карток вказується номер абзацу із зазначенням відповідного мотиву: No 1 – зовнішній; No 2 – навчальна; №3 – ігровий; No4 – позиційний; No 5 – соціальний; № 6 – мотив оцінки.

Після прочитання оповідань психолог ставить перед дитиною запитання: Яка з них, на вашу думку, правильна? чому З ким із них ти хотів би пограти? чому У кого з них ти хотів би вчитися? чому Залежно від відповідей дитини визначається найбільш характерний мотив навчання.

Аналіз та інтерпретацію даних, отриманих за допомогою цієї методики, можна проводити за такими параметрами:

- 1) виявлені мотиви навчання («зовнішні», «навчальні», «ігрові», «позиційні», «соціальні», «оцінки»);
- 2) обґрунтованість вибору (аналіз відповідей дитини на запитання «Чому?»);
- 3) аналіз «відмов» (відповіді на четверте запитання). Найчастіше зустрічаються такі сполучення мотивів:
  - стійке домінування «виховного» мотиву (усі три вибори);
  - стійке домінування «соціального» мотиву» (усі три вибори);
  - стійке домінування мотиву оцінки (всі три вибори);
  - поєднання «соціальних» і «виховних» мотивів;
  - поєднання «соціальних» і «навчальних» мотивів або обох мотивів з мотивом оцінки;
  - поєднання, що включають «позиційний» мотив (він є хоча б в одному виборі).

Кожен вибір фіксується в протоколі. Домінуючий мотив визначається більшою кількістю виборів суб'єктів, що визначають один мотив. Кожен

вибір дитини оцінюється в 1 бал. Отримані результати дають змогу виявити домінування того чи іншого мотиву у кожної дитини та з'ясувати ієрархії мотивації молодших школярів з порушеннями навчання та їхніх однолітків з нормальним психічним розвитком.

Методика діагностики усвідомлених мотивів (М. Матюхіна) спрямована на виявлення найбільш і найменш усвідомлених спонукань до навчання. Зміст даної методики дозволяє з'ясувати провідні, домінуючі мотиви в мотиваційній сфері учнів у процесі навчальної діяльності, а саме: мотиви, пов'язані зі змістом навчання та мотиви, пов'язані з процесом навчання, мотиви уникнення неприємностей, мотиви уникнення неприємностей, мотиви, пов'язані зі змістом навчання. ігрові мотиви. Зміст методики передбачає виконання трьох завдань за картками. Кожна картка (всього 21 картка) має певний мотив, записаний у вигляді суджень про навчання. У першому завданні випробуваному пропонується розсортувати картки на п'ять груп: в одній - відкласти всі картки з мотивами, які дуже важливі в навчанні, у другій - просто важливі, в третій - з мотивами. мало значення, в четвертому - це дуже маловажливі цінності, в п'ятому - вони не мають значення взагалі. У другому завданні необхідно вибрати лише 7 карток, на яких, на думку учня, записані саме ті судження, які є особливо важливими в навчанні. У третій - з цих самих карток потрібно вибрати 3 картки з найбільш важливими судженнями про навчання.

Таким чином, кожна наступна серія передбачає більш суворий відбір і більш чітку міру усвідомлення дитиною своїх мотивів. При обробці результатів враховуються лише випадки збігу, коли в двох-трьох завданнях учень має однакові відповіді. Наприклад, якщо учень у двох завданнях (першому і другому, або другому і третьому, або першому і третьому) вибирає найбільш значущим мотивом одну і ту ж картку («Люблю вирішувати складні завдання, долати труднощі»), то це розглядається як ознака вибору, інакше вибір вважається випадковим і не зараховується. Якщо за судженнями 16-21 має місце збіг, то це дає підстави для висновку про домінування навчального **МОТИВУ**.

Методика оцінки рівня шкільної мотивації Н. Лусканової. Зміст цієї методики дозволяє виявити наявність у дитини мотивації до навчання, здатність виконувати всі вимоги, які висуває школа, прояви активності у відборі та запам'ятовуванні необхідної навчальної інформації. Зміст цієї методики дозволяє виявити наявність у дитини мотивації до навчання, здатність виконувати всі вимоги, які висуває школа, прояви активності у відборі та запам'ятовуванні необхідної навчальної інформації. Методика оцінки рівня шкільної мотивації молодших школярів включає дві серії: 1) аналіз дитячих малюнків на шкільну тему; 2) коротка анкета, що складається з десяти тверджень, що відображають ставлення дітей до школи та навчального процесу. Для диференціації дітей за рівнем шкільної мотивації введено систему балів. При цьому малюнки та відповіді на запитання оцінюються за єдиною 30-бальною шкалою, що дозволяє порівнювати результати, отримані кожного з предметів: за малюнком і за відповідями на запитання анкети. Даний методичний прийом дозволяє виявити учнів, у яких домінує навчальна мотивація, і тих дітей, для яких характерне негативне ставлення до школи.

Першою серією методики є завдання «малюнок на шкільну тему» (завдання «малюнок на вільну тему», яке передбачене оригінальною методикою, в експерименті не використовувалося). У цій серії за допомогою образотворчих засобів вдається виявити проєктивний характер домінуючої мотивації (на малюнку часто показані такі емоційні переживання дітей, про які вони зовсім не знають або вважають за краще не говорити).

Для аналізу дитячих малюнків розроблено спеціальні критерії їх оцінки, які дозволяють виявити ставлення дитини до школи. За методикою дітям пропонується малюнок на шкільну тему, наприклад: «Що мені подобається в школі», «Мій улюблений урок», «Що я не люблю в школі», «Школа моєї мрії» тощо. Шкільні теми повторюються в різних варіантах кілька разів на рік у кожному класі, що дозволяє розкрити динаміку ставлення дитини до школи та зміни, які відбуваються в самій картині.

Малюнки оцінюються за такими критеріями:

відповідність заданій темі;

- відповідність елементів малюнка заданій темі;
- динаміка зображення;
- розмір малюнка та розташування його елементів;
- завершення креслення.

Для адекватності оцінки дитячих малюнків при проведенні дослідження дитині задають питання про те, що зображено на малюнку, чому вона намалювала саме цей предмет, зобразила ту чи іншу ситуацію. Техніка і манера малювання не враховуються.

Друга серія методики – коротка анкета подана для визначення скринінгової оцінки рівня навчальної мотивації молодших школярів. Скринінгове оцінювання покликане звузити коло факторів, які потребують детального розгляду під час аналізу та оцінки навчальної мотивації дітей молодшого шкільного віку.

Дана анкета використовується для вивчення рівня навчальної мотивації студентів. Анкета містить 10 запитань, що відображають ставлення дітей до школи та навчання. Питання анкети побудовані за закритим типом і передбачають вибір одного з трьох варіантів відповіді. При цьому відповідь, яка свідчить про позитивне ставлення до школи та перевагу навчальним ситуаціям, оцінюється в 3 бали; нейтральна відповідь – 1 бал; відповідь, яка дозволяє судити про негативне ставлення дитини до шкільної ситуації, оцінюється в 0 балів.

Анкетування може бути реалізовано як під час індивідуального обстеження, так і під час групової діагностики. Анкета допускає повторне опитування, що дає змогу оцінити динаміку шкільної мотивації. Зниження рівня шкільної мотивації є критерієм шкільної дезадаптації дитини, а його підвищення є позитивною динамікою у розвитку навчальної мотивації.

На основі відповідей учнів розподіляють на три рівні шкільної мотивації: високий – 20-30 балів (відповіді, що свідчать про позитивне ставлення дитини до школи, перевагу навчальним ситуаціям); середній – 10-19 балів (нейтральні

відповіді); низький - 0-9 балів (відповіді, що свідчать про негативне ставлення дитини до навчання в школі).

Під час групового обстеження дітей першого класу анкету доцільно ознайомити з психологом, оскільки діти ще не оволоділи навичками читання. У 2-4 класах анкету спочатку пропонується прочитати психологу, а потім у друкованому вигляді подається дітям, щоб вони з варіантів відповідей а), б), в) вибрали саме той, який найбільше відображає їх думка.

2.2. Аналіз результатів дослідження та їх інтерпретація

Отримані результати за методикою визначення навчальної мотивації М. Гінзбурга, дозволили виявити домінуючі мотиви, що спрямовують навчальну діяльність молодших школярів із ЗПР та їх однолітків з нормальним психічним розвитком (рис. 2.1; 2.2).

Рисунок 2.1 – Домінування мотивів у навчальній діяльності молодших школярів з ООП

Розглянемо отримані результати методики «Визначення мотивів навчання» (розробка М. Р. Гінзбург). Як видно з діаграми, у навчальній діяльності молодших школярів з ООП найбільше виражений ігровий мотив та мотив уникнення невдач. Опитування дітей щодо ситуацій, зображених на картках, показало відсутність інтересу до змісту дослідження, малу поінформованість, нестійке ставлення до самого процесу навчання. У цих дітей навчання асоціюється або з розвагою на перервах, або з оцінкою своїх знань. Водночас більшість студентів байдуже або негативно ставляться до оцінки вчителем їхніх навчальних досягнень (мотив уникнення неуспішності (негативна оцінка)). Показниками цього є прагнення уникнути труднощів, інтелектуальне напруження, яке викликає у дітей негативні емоції, пов'язані з очікуванням покарання. Найбільшу зацікавленість та активність діти виявляють на перервах у школі, під час яких можна побігати, пограти, з'їсти щось смачненьке тощо.

В ієрархічній системі мотивації вузькі соціальні мотиви посідають третє місце у молодших школярів з порушеннями навчання. Встановлено, що діти, у яких домінують ці мотиви, позитивно ставляться до навчання, однак інтерес до навчання нестійкий, з переважанням ігрової мотивації над навчальною. Їх бажання вчитися мотивується тим, що «в школі треба вчитися пиши, читай і рахуй, щоб, коли виросту, водити машину».

«стати співаком», «подружитися з іншими дітьми», «порадувати вчителя, батьків» тощо. За словами самих дітей, батьки спонукають їх до

навчання. Навчально-пізнавальні мотиви займають найнижчий рівень, вони це мотиви, пов'язані зі змістом і процесом навчання. Учні, які виявляють ці мотиви, позитивно ставляться до навчання, однак у більшості випадків їх приваблює статус учня та відповідна шкільна атрибутика (портфель, ручки, кольорові олівці, форма тощо). У школі люблять «пограти та вчити уроки», однак зазначають, що «хоч би урок був коротшим, а перерва довшою». Їх уявлення про хорошого учня пов'язані з навчанням і поведінкою.

Протилежні результати за цією методикою ми отримали у студентів з нормальним розумовим розвитком.

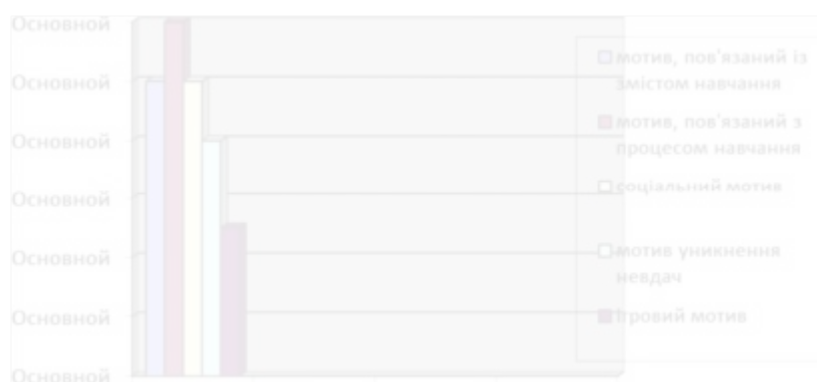

Рисунок 2.2 – Домінування мотивів у навчальній діяльності у молодших школярів з нормотиповим розвитком

Таким чином, встановлено, що на найнижчому рівні в структурі мотивації навчальної діяльності у молодших школярів з нормальним розумовим розвитком знаходиться гра (переважно це діти перших і деякі учні других класів). За отриманими даними можна показати, що мотиви цих дітей зводяться до ігрових інтересів, навчальна діяльність сприймається на задньому плані шкільні перерви та цікаві уроки (малювання, фізкультура). Навчально-пізнавальні мотиви ситуативні як реакція на цікаву нову інформацію, яка швидко з'являється, але так само швидко зникає.

Мотив уникнення неприємностей переходить на наступний рівень після мотиву гри. Домінування цього мотиву свідчить про несформованість мотиваційних установок молодших школярів, короткочасність інтересу до навчальної діяльності, недостатньо сформовану освітню потребу (більшість

учнів 1 класу). Виявлено, що мотивація, яка спонукає таких дітей до навчання, це «не отримати погану оцінку»,

«надаю перевагу завданням, які я можу виконати, щоб отримати похвалу», «мама буде лаяти мене, якщо я не буду вчитися». Встановлено, що у молодших школярів з нормальним психічним розвитком мотив, пов'язаний з процесом навчання, займає стійке положення на всіх етапах навчання в початковій школі. Це визначається потребою йти до школи, залучатися до нової, більш дорослої діяльності, мати статус учня тощо. Інтерес до того чи іншого предмету визначається успішністю дитини у вирішенні навчальних завдань, тобто учні визначають як цікаві ті предмети, з яких отримують хороші оцінки. Саме навчання виступає як засіб досягнення власної мети поза межами навчальної діяльності (наприклад, потреби в самоствердженні).

Узагальнюючи отримані результати, можна констатувати, що навчально-пізнавальні мотиви молодших школярів з ООП є нестійкими та ситуативними, спрямованими на зовнішню сторону навчальної ситуації або на сам процес перебування в школі (статус учня). Ці мотиви як швидко виникають, так і швидко згасають, і погано усвідомлюються дитиною. В їх основу покладено цікавий, яскравий, новий матеріал, що зумовлено поверхневим характером потреб та інтересів. В основному діяльність дітей спонукають вузькосоціальні мотиви («мама буде рада», «учитель сказав», «щоб наді мене не сміялися в класі»), мотиви уникнути неприємностей («щоб не отримати погану оцінку, бо будуть лаяти», «тато буде незадоволений»), ігрові мотиви («до завдання гарна картинка», «завдання про казкових героїв») та ін. У більшості молодших школярів ігрова мотивація залишається домінуючою (учні швидко втрачають інтерес до навчальної діяльності і відволікаються на гру і, як правило, не завжди намагаються завершити розпочату справу).

Одним із основних критеріїв визначення ієрархії мотивів у навчальній діяльності є ставлення учнів до навчальної діяльності. Якщо у дитини переважає інтерес до засобу, процесу або результату здобуття знань, то можна говорити про домінування навчального мотиву, якщо ставлення до навчання

не супроводжується пізнавальними цілями, то домінуючими є також мотиви, не пов'язані з навчанням.

Аналіз отриманих даних за методикою діагностики усвідомлюваних мотивів (М. Матюхіна) дав змогу розширити дані про особливості мотивації молодших школярів досліджуваних категорій у навчальній діяльності, а саме: з'ясувати рівень навчально-пізнавальних мотивів (мотиви, пов'язані зі змістом навчання, мотиви, пов'язані з процесом навчання), мотиви уникнення неприємностей, ігрові мотиви та соціальні мотиви, які закладені в навчальній діяльності.

Результати, які були отримані в ході дослідження представлені у табл.2.

1.

Таблиця 2.1 – Результати діагностики усвідомлених мотивів

Мотиви		Кількість учнів у %	
		ЗГР	нормотипові
навчально-пізнавальні МОТИВИ	мотиви пов'язані зі змістом навчання	6,6	26,6
	мотиви пов'язані з процесом навчання	13,3	33,3
соціальні мотиви		13,3	20
мотиви уникнення неприємностей		6,6	13,3
ігрові мотиви		46,6	6,6

Отримані результати свідчать про те, що серед учнів з ООП (46,6%) найбільш значущими є ігрові мотиви. Тоді як серед однолітків з нормальним розвитком (59,9%) провідними в молодшому шкільному віці стають пізнавальні мотиви, пов'язані з прагненням до інтелектуальної діяльності, оволодіння новими вміннями, знаннями та навичками, та широкі соціальні (20% респондентів), які відображають потребу дитини зайняти певне положення в доступній їй системі суспільних відносин.

Варто охарактеризувати результати, які були отримані в кожному класі з першого по четвертий. У ході діагностики встановлено, що у 74% дітей з ООП 1 ступеня відсутня навчальна мотивація. До 4 класу підвищується навчальна мотивація (виявлено: 3,7% учнів 3 класу, 7,4% учнів 4 класу). Проте для більшості молодших школярів з ООП першого класу мотиви гри та уникнення невдач є домінуючими («Я хочу, щоб мої друзі завжди грали зі мною на перерві», «Я хочу, щоб уроки проходили у формі гри»), «Я не хочу, щоб батьки ляляли мене та вчителів», «Я не хочу виконувати важке завдання, щоб не отримати погану оцінку» тощо). У виборі дітей другого і третього класів переважали ігрові мотиви, мотиви уникнення невдач і вузькосоціальні (бажання отримати схвалення інших людей). До 3-4 класу зростає кількість учнів з ООП із переважно соціальними мотивами, при цьому до кінця початкової школи спостерігається тенденція до домінування мотивів уникнення невдач/похвали («щоб не бути ляляними батьками», «бажання отримати похвалу вчителя»), а також зовнішня соціальна мотивація («примушення батьків»). На відміну від молодших школярів з ООП, серед їхніх однолітків з нормативним розвитком до 4 ст. класі збільшується кількість учнів із позитивним ставленням до навчання та зменшується кількість учнів із домінуючими мотивами уникнення невдач та гри (до 3,6% дітей), тобто переважає навчальна мотивація. Підвищується рівень усвідомленості та осмисленості навчання.

Збільшується кількість учнів із позитивним ставленням до навчання та зменшується кількість учнів із домінуючими мотивами уникнення невдач та ігор (до 3,6% дітей). Першу сходинку в ієрархії мотивів займають навчальні мотиви та мотиви, пов'язані з процесом навчання, які характеризують

пізнавальний інтерес. Тобто динаміка навчально-пізнавальних мотивів учнів 1-4 класів (навчальний мотив: учні ЗПП – від 0% до 7,4%, учні НР – від 14,8% до 39,3%; мотив пов'язаний з навчанням процес: учні ЗПП - з 2% до 11,1%, учні НР - з 29,6% до 39,3%) виявляється, що на початку шкільного навчання учнів більше цікавить зовнішня сторона перебування в школі (сидіння за партою, форма, портфель тощо), а потім з'являється інтерес до першої результати виховної роботи.

Поряд з цим встановлено, що майже для 20% учнів обох категорій одними з основних мотивів навчальної діяльності є мотивація уникнення невдачі та вузькосоціального мотив (різниця в середньому балі показника між дітьми з SEN і NR незначні). Переважання мотиву уникнення невдачі свідчить про відсутність пізнавальної, пошукової мотивації, орієнтації на процес, а не на зміст навчання, недостатньо розвинений інтерес до знань, що надає негативного забарвлення навчальній діяльності. Переважання вузькосоціальних мотивів зумовлене орієнтацією дітей на позакласну діяльність. Такі учні в процесі навчання люблять спілкуватися з друзями, вчителями, почуваються учнями, мають відповідну шкільну атрибутику. Пізнавальні мотиви мають низький рівень розвитку, сам процес навчання діти пов'язують з хорошими оцінками, похвалою, взаємодією з однолітками тощо, тобто переважає зовнішня мотивація.

Отже, аналізуючи результати методики, можна стверджувати, що у молодших школярів з особливими потребами та частини учнів з НР та домінуванням другорядних мотивів у навчальному процесі не сформована навчальна мотивація.

Для більш широкого уявлення про формування навчальної мотивації у молодших школярів ми використали додаткову методику – методику оцінки рівня шкільної мотивації Н. Лусканової. Зміст цього методу дає змогу виявити мотивацію дитини до навчання, здатність виконувати всі вимоги, які висуває школа, рівень активності у відборі та запам'ятовуванні необхідної навчальної інформації. Оцінка рівня шкільної мотивації серед учнів початкових класів включено дві серії:

- 1) аналіз дитячих малюнків на шкільну тему;
- 2) коротка анкета, що складається з десяти тверджень, що відображають ставлення дітей до навчання.

Малюнки оцінювалися за такими критеріями:

- відповідність заданій темі;
- відповідність елементів малюнка заданій темі;
- динаміка зображення;
- розмір малюнка та розташування його елементів;
- завершення креслення.

Розглянемо отримані результати. Аналіз даних показав, що 65,7% учнів молодших класів ЗНО мають малюнок, який відповідає заданій темі, в основному ці діти малювали школу, вчителя, шкільний майданчик. Серед них були учні, які, малюючи будівлю школи, говорили, що люблять писати літери та цифри, але відмовлялися показувати їх на малюнках. При цьому не всі елементи малюнків стосувалися шкільного навчання. Біля будівлі школи багато дітей малювали різних тварин, зброю, квіти, веселки тощо. Діти 1-2 класів намагалися заповнити малюнком весь аркуш, додаючи різні елементи, які не стосуються теми, хоча опосередковано стосуються школи або присутні в школі (у живій природі школи є кролик куток, на вікнах квіти, є шкільний вагон). У малюнках учнів 3-4 класів стало менше недоречних елементів.

Аналіз малюнків, виконаних школярами ЗПР, показує, що лише 28,7% учнів дотримувалися заданої теми, але в їхніх малюнках бракувало необхідні елементи (наприклад: вікна, двері, дах на будівлі школи; порожній квадрат замість парти тощо). Кілька дітей схематично намалювали обличчя вчителя, однак, як впливає з пояснень дітей («цей учитель дуже добрий»),

«Я її люблю, вона не кричить» тощо), тобто не асоціюють особу вчителя з отриманням знань. Частина дітей розмістила будівлю школи внизу аркуша, а іншу частину аркуша залишила порожньою, що свідчить про незначну роль школи та освіти в житті дитини. Інші діти біля будівлі школи

малювали різні предмети, які не стосуються шкільного життя (наприклад, «мамина спідниця», «тато на дивані», «літак і небо»), тобто елементи малюнка не відповідав заданій темі. Були й такі учні, які, не закінчивши роботи над малюнком, здавали роботу незакінченою, пояснюючи це тим, що «я втомився малювати», «я хочу пограти чимось іншим», «скоро перерва, мені потрібно зібратися». мої олівці вчасно» та ін. 42,5% молодших школярів з особливими потребами взагалі не дотримувалися заданої теми малюнка і малювали предмети, які не стосуються школи (сонечко, собачка, машина, дерево тощо).). Вони пояснювали це тим, що хочуть малювати те, що їм подобається («Хочу намалювати собаку, тому що в мене вдома є собака», «Я люблю машини, тому я малюю», «Я хочу намалювати сонечко). і сердечка, але я не хочу в школу"). Тобто малюнки цих дітей абсолютно не відповідали заданій темі. Малюнки аналізуватимемо за критеріями «розмір малюнка та розташування його елементів», «закінченість малюнка», «динаміка малюнка».

Згідно з методикою, деталі малюнка символізують, наскільки дитина орієнтується в житті і наскільки вона цікавиться дійсністю і навколишнім середовищем. Для більшості молодших школярів із ЗПР будівля школи не мала всіх деталей: ні дверей, ні вікон чи їх схематичного зображення, даху, позначеного горизонтальною лінією, що з'єднує стіни, не було лінії землі, розташування школи внизу аркуша тощо. Аналіз отриманих даних показує, що більшість діти почуваються в школі неспокійно, вороже ставляться до самого процесу навчання, спостерігається слабкий контакт з дійсністю (малюнок нижче); недоступність, замкнутість, відчуженість, небажання контактувати з іншими (відсутність дверей, вікон). Як свідчить динаміка зображення, відсутність суттєвих деталей у дитячому малюнку, які повторюються протягом усього часу виконання дитиною цього завдання, свідчить про інтелектуальний недорозвиток, емоційні розлади, загальмованість мислення, відсутність емоцій.

Зниження темпу і продуктивності під час виконання завдання, підпис на порожньому квадраті - «школа» (щоб швидше закінчити роботу) свідчить про швидку втому і постійну потребу в допомозі та підтримці.

Що стосується першого пункту, який відповідає за те, чи відповідає малюнок темі, то ми отримали такі результати: 13,3% опитаних намалювали малюнки, які не відповідають темі. У цьому випадку можна припустити, що такі діти не пристосовані до шкільного навчання, або у них виникають конфлікти або з однокласниками, або з вчителями. Водночас це може свідчити про те, що ці студенти не встигають за навчанням. Інші 49% студентів малювали ситуації, пов'язані з навчанням, що в свою чергу говорить про навчальну мотивацію та активність. Отже, це свідчить про те, що ці учні добре пристосовані до навчання в школі і конфлікти з оточуючими їм не властиві. Як правило, вони успішні в навчанні і мають хорошу поведінку. У своїх малюнках 33% учнів відтворили ігрову ситуацію. У зв'язку з цим можна припустити, що ці діти добре навчаються і мають дружні стосунки з однокласниками. Однак у них гра переважає над навчанням. З огляду на вищевикладене, в частині відповідності малюнків заданій темі стає очевидним, що значна частина учнів адаптована до школи, оскільки їхні малюнки відповідають темі. Водночас 19% учнів мають емоційну дезадаптацію, показником якої є негативне ставлення до навчання, а також відмова відвідувати школу. Характеризуючи пункт, який вказує на наявність чи відсутність на малюнку того, хто малює, слід зазначити, що 34,8% учнів намалювали себе на малюнку поруч з іншими дітьми. Це свідчить про те, що вони асоціюють себе зі своїм класом, а отже, і адаптація до школи проходить успішніше. Водночас 33% учнів не малювали самі. Як показує практика, якщо дитина сама не малює, це може означати, що вона не асоціює себе з образом свого класу. В даному випадку, ймовірно, це свідчить про труднощі під час адаптації. Кілька учнів зобразили в класі тільки себе, і це може свідчити про наявність конфліктів, суперечок у стосунках з однокласниками та вчителями. Проте є ймовірність, що можна говорити про егоцентризм самої дитини. Отримані дані по цьому пункту показують, що більшість учнів, які намалювали себе, ставляться до класу. Але є і ті, у кого є труднощі в адаптації і стосунках з однолітками, тому що вони або не намалювали себе поруч з іншими, або інших поруч з ними

Третій пункт характеризує наявність або відсутність будь-яких інших осіб на картині. Перш за все, відзначимо, що 33,3% студентів малювали себе, своїх однокласників та вчителя, що свідчить про адекватні стосунки з усіма учасниками навчального процесу. Майже 15% учнів не зобразили на своїх малюнках вчителя чи однокласників, що свідчить про можливі проблеми у стосунках між малювачем і людиною, яку він на малюнку не зобразив. Варто зазначити, що 36,6% учнів зобразили на своїх малюнках лише шкільні меблі, аксесуари, квіти або просто стіни. Це свідчить про зовнішню мотивацію. Водночас, виходячи з цього показника, не доводиться стверджувати, що дитина дезадаптована. У 16% учнів малюнок зовсім не відповідає темі. Таким чином, результати третього пункту показують, що 35% учнів мають нормальні стосунки з учителем та однокласниками, оскільки на малюнку зображені всі учасники навчального процесу, тобто найближче оточення дитини в школі. У інших виникають певні труднощі у стосунках з іншими.

Таким чином, узагальнюючи отримані дані, можна констатувати, що у 26,6% дітей з ООП мотиви ігрові та не пов'язані з навчанням. У деяких учнів були виявлені мотиви, пов'язані з процесом навчання (любить ходити в школу, носити портфель, грати на перервах) або особистістю вчителя, але не змістом навчання, що вказує на їх зовнішній характер. У решти дітей не сформована навчальна мотивація, вони не адаптувалися до школи, до необхідності бути на уроках певний час. У малюнках на шкільну тематику такі діти зображують ігрові сюжети, які навіть опосередковано не мають відношення до школи. Проте слід зазначити, що більшість молодших школярів ставляться до школи позитивно.

Після проведення анкетування встановлено, що 20% дітей мають середній рівень адаптації. Ці діти відвідують школу, успішно навчаються і мають нормальні стосунки з оточуючими, але процес їх адаптації проходить на середньому рівні. Це означає, що інші їхні основні потреби можуть бути не задоволені. Процес адаптації дитини до школи тривалий і вимагає значного навантаження на всі системи організму. З часом діти із середнім рівнем адаптації можуть досягти високого рівня шкільної адаптації, що становить 23% досліджуваної групи.

Діти з високим рівнем адаптації швидко адаптуються до різних умов життя, успішно навчаються, мають позитивні стосунки з однокласниками та вчителем. У них розвинена розумова активність, швидкість розумових процесів, логічне мислення та інші пізнавальні здібності, що сприяє ефективному засвоєнню та використанню нового матеріалу.

Близько 16,6% дітей виявили зовнішню мотивацію до навчання. Вони відвідують школу не з метою отримання нових знань, а тому, що цього хочуть батьки і сподіваються на похвалу вчителя. Ці діти, хоч і мають позитивні стосунки з однокласниками, не встигають за навчанням.

Дослідження також показали, що 20% дітей мають низький рівень шкільної адаптації. Ця група дітей може мати проблеми з навчання, взаємодія з однолітками та вчителями. Причини низького рівня адаптації можуть бути найрізноманітнішими: недостатній розвиток загальних здібностей, високий рівень емоційної нестабільності, недостатня сформованість мотиваційної сфери, невідповідність очікувань і можливостей, особливості сімейного виховання та стилю лідерства вчителів. Дослідження також виявили, що 13,3% дітей є дезадаптованими, але більш детальної інформації про особливості цієї групи не надано.

Таким чином, проведене емпіричне дослідження дозволяє стверджувати про недостатню сформованість навчальної мотивації у школярів з ООП, нерозвиненість її внутрішніх компонентів (спостерігаються особливості при постановці загальної мети та визначенні проміжних цілей, низький рівень регулятивного аспекту).

2.3 Практичні рекомендації підвищення навчальної мотивації молодших школярів із затримкою психічного розвитку

Розробка програм і рекомендацій для учнів з мотивації є результатом спільної роботи психологів, педагогів та інших спеціалістів у галузі освіти. У різних країнах і контекстах цією проблемою можуть займатися різні автори та колективи. Ось кілька прикладів відомих програм і рекомендацій:

«Програма мотивації для студентів»: Розроблено групою вчених зі Стенфордського університету, США. Ця програма спрямована на стимулювання навчальної мотивації студентів шляхом розвитку позитивного ставлення до навчання, самооцінки та саморегуляції.

«Підвищення мотивації студентів»: розроблено групою психологів з Брістольського університету, Велика Британія. Програма спрямована на створення сприятливого навчального середовища, використання варіативних методів навчання та підтримку самооцінки та саморегуляції.

«Мотиваційна програма для дітей з особливими освітніми потребами»: Розроблено командою фахівців з освіти та психології України. Ця програма спрямована на стимулювання навчальної мотивації дітей з особливими освітніми потребами шляхом індивідуального підходу, використання різноманітних методик та розвитку позитивної самооцінки. В Україні функціонують різноманітні науково-дослідні установи, університети та інститути, де проводяться дослідження в галузі педагогічної психології та розробляються програми підвищення навчальної мотивації студентів. Наприклад, Інститут психології імені Г.С.Костюка НАН України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Львівський національний університет імені Івана Франка та інші наукові установи та навчальні заклади активно займаються дослідженням мотивації в контексті навчання.

Слід зазначити, що це лише деякі приклади програм та рекомендацій, є багато інших досліджень та розробок у сфері мотивації студентів. Результати дослідження та рекомендації можуть відрізнятися залежно від конкретного контексту та цільової аудиторії.

Аналізуючи дані, отримані в результаті нашого емпіричного дослідження, ми спробували розробити рекомендації щодо створення цілісної системи підтримки студентів, яка включає як академічну, так і соціальну підтримку, надання можливостей для самостійної роботи та дослідження, створення стимулів для навчання, доступ до нові технології та інтерактивні методи навчання, увага до індивідуальних потреб учнів та можливість персоналізованого навчання, залучення до проектної роботи та виконання завдань, які мають реальний вплив на їх життя, розвиток критичного

мислення та навичок вирішення проблем, створення сприятливої атмосфери в класі, залучення батьків до навчально-виховного процесу та створення з ними партнерських стосунків, пошук можливостей для учнів стати лідерами та розвиток лідерських якостей. Усі ці рекомендації спрямовані на підвищення навчальної мотивації учнів молодших класів

Основні рекомендації для психологів щодо формування навчальної мотивації в учнів молодших класів включають такі аспекти:

Створення сприятливого навчального середовища: психологи повинні працювати з вчителями та батьками, щоб створити сприятливе навчальне середовище. Важливо, щоб учні відчували себе комфортно, безпечно та підтримували в класі.

Використання стимулюючих методів навчання: Психологи можуть рекомендувати вчителям використовувати методи навчання, які стимулюють інтерес і активність учнів. Це може бути застосування елементів гри, проектна робота, практичні завдання та колективна робота.

Підтримка індивідуальних інтересів і потреб: психологи можуть працювати зі студентами, щоб допомогти їм визначити та розвинути свої індивідуальні інтереси та потреби в контексті навчання. Це допоможе залучити учнів до навчального процесу та підтримувати їхній інтерес протягом тривалого часу.

Підвищення самооцінки та віри в успіх: Психологи можуть допомогти підвищити самооцінку студентів та віру в успіх, надаючи підтримку, визнання та похвалу за досягнення. Важливо допомогти учням повірити у свої здібності та зрозуміти, що їхні зусилля мають цінність.

Планування цілей і досягнення. Психологи можуть сприяти розвитку мотивації, допомагаючи студентам поставити конкретні навчальні цілі та спланувати кроки для досягнення цих цілей. Це допоможе учням побачити прогрес і досягти успіху, що мотивує їх продовжувати намагатися.

Сприяння співпраці та соціальній взаємодії: психологи можуть сприяти розвитку співпраці та соціальної взаємодії серед студентів, що може підвищити мотивацію до навчання. Групові проекти, колективні завдання та

взаємна підтримка можуть сприяти почуттю причетності та залученості серед учнів.

Враховуючи ці рекомендації, психологи можуть активно сприяти формуванню позитивної навчальної мотивації учнів молодших класів, що сприятиме їхньому навчальному розвитку та успішності.

Досить важливу роль у підвищенні навчальної мотивації дітей відіграють самі батьки. Проаналізувавши роботу як теоретичного, так і практичного спрямування, ми виділили такі рекомендації для батьків:

1. Створіть вдома сприятливу атмосферу для навчання: забезпечте дитину необхідними для навчання засобами, створіть затишне та комфортне робоче місце, дотримуйтеся розпорядку дня.

2. Підтримуйте свою дитину в її навчанні: дайте їй зрозуміти, що ви цінуєте її зусилля та досягнення, заохочуйте її до навчання та проявляйте інтерес до того, що вона вивчає.

3. Стимулюйте дитину до самостійності та саморозвитку: дозволяйте їй самостійно приймати рішення та вирішувати проблеми, заохочуйте читати, пізнавати нове, вирішувати проблеми.

4. Залучайте дитину до процесу навчання: допоможіть їй зрозуміти, що навчання – це процес, який потребує зусиль і відповідальності, нехай бере участь у проєктах і дослідженнях.

5. Встановіть партнерські стосунки з вчителями: спілкуйтеся з вчителями, дізнавайтесь про успіхи та проблеми вашої дитини в школі, допомагайте вчителям зрозуміти, які потреби вашої дитини.

6. Надати дитині можливості для розвитку лідерських якостей: заохочувати її до участі в громадських заходах, сприяти розвитку її комунікативних та лідерських якостей.

7. Допоможіть дитині знайти своє покликання: сприяйте розвитку її інтересів і захоплень, допоможіть знайти те, що їй подобається і що вона вміє краще за інших.

Важливо пам'ятати, що кожен учень із затримкою психічного розвитку унікальний, тому важливо підходити до нього індивідуально та враховувати його особливості, потреби та можливості.

Висновки до розділу

Мотивація є одним з основних понять, які використовуються для пояснення рушійних сил поведінки та діяльності. Ефективність навчальної діяльності залежить від мотивів діяльності учнів та її спрямованості. Будучи невід'ємною частиною навчання, мотивація впливає на успішність і успішність дітей молодшого шкільного віку. Навчальна діяльність учнів стимулюється не одним мотивом, а цілою системою множинних мотивів, які переплітаються, перебувають у певних відносинах один з одним, доповнюють один одного.

Мотивація неможлива без ефективної підготовки і розвитку здібностей і потреб до самовдосконалення, саморозвитку, самовиховання. Велику роль у формуванні особистості відіграє навчальна мотивація. З результатів емпіричного дослідження вбачається важливість і необхідність формування та корекції мотиваційної системи учнів із затримкою психічного розвитку, яка визначає характер навчання та динаміку психічного розвитку.

Враховуючи таку пріоритетність навчально-виховного процесу в початковій школі, слід враховувати рекомендації щодо попередження та подолання негативного ставлення учнів до шкільного навчання, виховання у дітей молодшого шкільного віку права на організацію самостійного навчання, формування візіонерської мети освіти та застосування когнітивних здібностей і свідомого контролю своєї навчальної діяльності.

ВИСНОВКИ

Проаналізовано теоретичні підходи до проблеми навчальної мотивації учнів молодших класів. Проблема навчальної мотивації учнів молодших класів є однією з ключових у психологічній практиці. Існує багато теоретичних підходів до цієї проблеми, які базуються на різних психологічних теоріях. Існують психологічні підходи, які розглядають мотивацію як процес взаємодії учня та навчального середовища. Наприклад, соціальна когнітивна теорія навчання Бандури визнає важливість моделювання та підтримки соціальної підтримки для розвитку мотивації учнів.

Усі теоретичні підходи показують, що мотивація є складним процесом, який залежить від багатьох факторів, таких як потреби, цілі, очікування та соціальна підтримка. Для розвитку навчальної мотивації учнів молодших класів вчителі повинні бути готові до індивідуального підходу до кожного учня та створювати стимулююче та сприятливе середовище для навчання.

Емпірично досліджено особливості навчальної мотивації учнів молодших класів із затримкою психічного та нормативного розвитку. Дослідження показали, що в учнів із затримкою психічного розвитку менша мотивація до навчання порівняно з учнями з нормальним розвитком. Однак їх можна спонукати до певних видів діяльності, які їм цікаві. Тому для розвитку навчальної мотивації учнів із затримкою психічного розвитку важливо забезпечити індивідуальний підхід та використання методів навчання, що враховують їхні інтереси та потреби. У школярів з нормотиповим розвитком також можуть бути проблеми з навчальною мотивацією, особливо в перші роки навчання. Розроблено рекомендації щодо підвищення навчальної мотивації молодших школярів із затримкою психічного розвитку. Розвиток навчальної мотивації учнів молодших класів є важливим завданням для фахівців, які працюють з учнями із затримкою психічного розвитку. Індивідуальний підхід до кожного учня, створення стимулюючого та сприятливого навчального середовища та використання різноманітних

методів навчання можуть сприяти позитивному розвитку навчальної мотивації учнів.

Стимулююче та сприятливе навчальне середовище може позитивно вплинути на навчальну мотивацію учнів початкової школи. Наприклад, використання ігрових методів навчання, співпраця однолітків і позитивне підкріплення можуть підвищити мотивацію до навчання.

Схожість

Джерела з Інтернету

296

1	http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14443/1/%D0%9a%D0%be%D0%b7%D0%b0%D0%ba%20.pdf	29.6%
2	https://subj.ukr-lit.com/diagnostika-i-korekciya-ya-koncepci%D1%97-molodshix-shkolyariv-spivak-l-m-1-3-2-porushen	2 джерела 0.41%
3	https://ua-referat.com/%D0%A4%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D	32 джерела 0.37%
4	https://uni-sport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/diss_myhalchuk_a.d.pdf	0.37%
5	http://uchni.com.ua/biolog/11096/index.html	28 джерел 0.18%
6	http://ekhsuir.kspu.edu/xmlui/bitstream/handle/123456789/16618/Levchenko%20N_fpis_2022.pdf?isAllowed=y&sequence=1	0.18%
7	https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/visn/n18.pdf	0.15%
8	https://r.donnu.edu.ua/bitstream/123456789/1153/1/%d1%82%d0%b5%d0%be%d1%80%d0%b5%d1%82%d0%b8%d1%87%d...	0.15%
9	http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%d0%a4%d0%be%d1%80%d0%bc%d1%83%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f	23 джерела 0.15%
10	http://soippo.edu.ua/images/%D0%9F%D1%80%D0%BE_%D0%9D%D0%90%D0%A1/%D0%90%D0%B1%D1%96%D1%82%D1%...	0.15%
11	https://ukrbukva.net/print:page,1,59185-Psihologo-pedagogicheskie-aspekty-povysheniya-uspeshnosti-starsheklassnikov.html	0.14%
12	https://fc.sspu.edu.ua/files/doc_files/2019/1/aktualni_problemi_log_2019_1cca8.pdf	0.14%
13	https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/53959/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba	30 джерел 0.12%
14	http://svitlosvit.com.ua/uploads/files/default/monitoring-nvknun4.docx	0.11%
15	https://dspu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/02/%D0%9F%D1%80-%D0%B3%D1%83%D0%BC-%D0%BD%D0%B0%D	39 джерел 0.11%
16	http://7000.kiev.ua/?s=card%2F29040	25 джерел 0.1%
17	http://uchika.in.ua/navchalenij-posibnik-z-kursu-metodologiya-ta-metodi-roboti-z-p.html?page=4	0.1%
18	https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3758/1/Monografia_Fomenko_.pdf	2 джерела 0.1%
19	https://pedagogika.sspu.edu.ua/images/naskrizna_pedagogichna_praktika_3ddb5.pdf	4 джерела 0.1%
20	https://docplayer.net/70692014-Suchasniy-urok-u-profesiyniy-shkoli-proektuvannya-organizaciya-analiz.html	3 джерела 0.09%

23	https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Concursi_naukovih_robit/2018/Psihofiziologichni_osnovi_navchannya.doc	8 джерел	0.09%
24	https://naurok.com.ua/opis-metodu-dive-first-330538.html	10 джерел	0.09%
25	https://pdfslide.tips/documents/-oe-oe-puorgua.html	4 джерела	0.09%
26	http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/349?show=full		0.08%
29	http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/download/2794/2807/2812	4 джерела	0.08%
30	http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/36241/Malyar_Vakolia.pdf?isAllowed=y&sequence=1	6 джерел	0.08%
31	http://dano.dp.ua/attachments/article/392/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A.pdf	9 джерел	0.08%
32	https://ronl.org/referaty/pedagogika/270594	26 джерел	0.08%
33	https://alexus.com.ua/misc-motivaci%D1%97-v-strukturi-individualnosti	7 джерел	0.08%
34	https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/4597/1/%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%89%D0%B0%...		0.08%
35	https://textarchive.ru/c-2478588-pall.html	6 джерел	0.08%
37	https://lib.iitta.gov.ua/735954/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%86%D0%86-%D1%9...		0.07%
38	http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/7136/llash-O.V.-SoO1-M21z-free.pdf?isAllowed=y&sequence=1		0.07%
39	https://zdamsam.ru/a10145.html		0.07%
41	https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/61766/1/%D0%94%D0%b8%D0%bf%D0%bb%D0%be%D0%bc%20%D0%91%D1%83%D0%...		0.07%
44	https://dropdoc.ru/doc/1135189/nac%D1%96onal_nogo-un%D1%96versitetu-%C2%AByuridichna-akadem%D1%96ya-ukra%D1...		0.07%
45	https://openarchive.nure.ua/bitstream/document/10731/3/Bakalenko_MP_2020.pdf	2 джерела	0.07%
46	https://allbest.ru/o-2c0a65635a3bd69a5c43b88421206d37-8.html	9 джерел	0.07%

Джерела з Бібліотеки

16

21	Студентська робота	ID файлу: 1015802380	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	2 джерело	0.09%
22	Студентська робота	ID файлу: 1015993552	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.09%
27	Студентська робота	ID файлу: 1016032047	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...		0.08%

28	Студентська робота	ID файлу: 1013555687	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.08%
36	Студентська робота	ID файлу: 1015959834	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve... 3 Джерело	0.08%
40	Студентська робота	ID файлу: 1004245825	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve... 5 Джерело	0.07%
42	Студентська робота	ID файлу: 1015816807	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve... 2 Джерело	0.07%
43	Студентська робота	ID файлу: 1015145095	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.07%

Цитати

Цитати

6

1 «будь-яка навчальна поведінка є результатом раціонального вибору, заснованого на оцінці минулого досвіду і чуттєвих відчуттів, що виникають в результаті аналізу успіху чи невдачі»

2 «Що мені подобається в школі»

3 «в школі треба вчитися пиши, читай і рахуй, щоб, коли виросту, водити машину». «

4 «хоч би урок був коротшим, а перерва довшою»

5 «я втомився малювати»

6 «Програма мотивації для студентів»

Вилучення

Вилучення

1

<http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/10696/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%20%D0%BC%D0%B0%D1...>

0.03%